

N:o 113.

Af herr **J. Johnsson**, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof i fråga om understöd till Jerfsö sjukhus för spetälske.

I Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att anvisa, äfven för år 1899 ett extra anslag af fjorton tusen kronor till understöd åt Jerfsö sjukhus för spetälske, under vilkor att Gefleborgs läns landsting dertill för samma år anvisar fyra tusen kronor och medgifver, att spetälske äfven från andra län må under året erhålla vård, i den mån utrymmet sådant tillåter.

Sedan 1870 års Riksdag beviljat ett extra anslag af åtta tusen femhundra kronor såsom bidrag till fullbordande af ett i Jerfsö socken anlagdt sjukhem för vård af personer i Helsingland, behäftade med sjukdomen spetälska, med förbehåll att Gefleborgs län till samma ändamål bidroge med tre tusen kronor, så har 1871 års Riksdag, på Kongl. Maj:ts framställning, till utgifter för den vård och underhåll, som i nämnde sjukhus komme att lemnas åt 25 sjuka, hvilken kostnad af direktionen för sjukhemmet beräknats uppgå till åtta tusen åttahundra-femtio kronor, beviljat tre tusen kronor.

Enligt hvad sundhetskollegium i afgifvet utlåtande anført, skulle de spetälskes antal inom provinsen Helsingland vid 1868 års början hafva utgjort 68, att af dessa under året åtta afdit, hvaremot fem tillkommit, så att vid årets slut 65 funnits kvar under behandling.

Kongl. Maj:t hemstälde till 1876 års Riksdag, att då behof af vård åt spetälske sjuke i Gefleborgs och andra län påkallades, Riks-

dagen måtte bevilja ett till sjutusen femhundra kronor förhöjdt anslag till upprätthållande af sjukhemmet för spetälske i Jerfsö socken, med vilkor att fyratusen kronor för ändamålet af landstinget anvisades för samma år och att spetälskesjuka äfven från andra län än Gefleborgs blefve till vård å anstalten emottagne, så långt utrymme derstädes sådant kunde medgifva. Denna framställning blef af Riksdagen bifallen; och utgick anslaget med oförändradt belopp och med enahanda vilkor under åren 1877—1887.

Då i sjukhuset med dess inskränkta utrymme ej kunde mottagas alla de sjuke, hvarom anmälan för inträde från olika delar af landet ingick, har kongl. medicinalstyrelsen, som i likhet med spetälskesjukhemmets direktion ansåg det uppenbart, att inrättningen under dåvarande förhållanden ingalunda motsvarade sitt ändamål att genom tidig internering af de sjuke tjena såsom kuranstalt och än mindre i erforderlig grad verka i preventivt syfte mot sjukdomens spridning, hvadan en utvidgning af anstalten vore i hög grad trängande, i underdånig skrifvelse till Konungen af den 27 oktober 1886, anført, bland annat, »att hvad angår bestridandet af de kostnader, som blifva en följd af direktionens förslag i sin helhet, så tillåter sig medicinalstyrelsen åberopa, hvad den anført, ej mindre i flere föregående utlåtanden i ärendet, än särskildt i det ofvan berörda af den 22 september 1882 till stöd derför, att staten borde anses förpligtad att bekosta en anstalt sådan som den ifrågavarande, hvarvid förekommer, att denna sjukdom genom sin svåra, vederstyggliga och egenartade beskaffenhet beröfvar individen för lång tid förmåga af sjelfförsörjning, hvarigenom de sjuke ofta under tiotal af år blifva en börda för samhället, som ock å sin sida lider men af den minskning i arbets- och produktionskraft i allmänhet, som här af blifver en följd och alltså i viss mån hela landet.

Det förhållandet att sjukdomen är mest spridd inom provinsen Helsingland torde icke i och för sig utgöra tillräckligt skäl för att Gefleborgs län, med uteslutande af andra, bör betungas med kostnaden för sjukdomens hämmande, ty dels förekommer sjukdomen, ehuru endast med färre kända fall, inom andra provinser i riket, såsom Ångermanland, Jemtland, Medelpad och Dalarne med flere, ehuru obestridligen flere icke uppdagade fall der förekomma, der härdar kunna bildas för sjukdomens vidare spridning, likasom ursprungligen varit förhållandet inom Helsingland, hvarest det första fallet år 1804 observerades hos en kvinna i Ljusdals församling, dels bör det ligga i landets gemensamma intresse att icke denna svårartade sjukdom ytterligare sprides från Helsingland till andra provinser, dels synes det vara en orättvisa,

att Gestrikland, der ännu ingen spetälska blifvit iakttagen, ändock såsom tillhörande Gefleborgs län, måste deltaga i bördan för underhållet af ifrågavarande sjukvårdsanstalt, under det andra län, der spetälske finnas och hvarifrån de sjuke ega rätt till fri vård å samma anstalt, derifrån äro befriade.

I öfrigt torde det icke vara förenligt med landets välförstådda intresse att göra betryggandet mot denna elakartade sjukdoms spridning inom landet beroende endast af ett landstings beredvillighet att härför göra uppoffringar, hvilka icke kunna under alla förhållanden för framtiden med visshet påräknas. En dylik uppfattning af statens förpligtelse i berörda afseende förefinnes äfven i andra länder och särskildt i vårt grannland Norge, der staten genom uppförande af tjenliga sjukvårdsanstalter för spetälske och deras underhåll, enligt hvad närmare framgår af medicinalstyrelsens ofvan åberopade utlåtande i ärendet, gjort betydande uppoffringar för utrotandet af denna landsplåga och detta med stor framgång.

Den minskning i antalet spetälske inom provinsen Helsingland, som man iakttagit och som antages vara en medelbar verkan af ifrågavarande sjukvårdsanstalts verksamhet, får icke heller antagas såsom grund för att låta saken stanna i sitt nuvarande skick, ty dels är anstaltens verksamhet i preventivt hänseende beroende af dess tillräckliga omfattning i förhållande till inträdessökande, dels torde antalet spetälskesjuka i Helsingland och än mera, som nämndt är, i öfriga orter, der ingen särskild undersökning härom liksom i Helsingland eger rum, öfverstiga det verkliga antalet, enär man har full anledning antaga, att många med spetälska behäftade af okunnighet, liknöjdhet eller af skam afhålla sig från att anmäla sig hos läkare.»

Medicinalstyrelsen tillstyrkte på dessa skäl, att ej mindre ett anslag af sextontusen kronor måtte beviljas för sjukhemmets utvidgning, än ock för de sjukas underhåll och vård ett årligt anslag på ordinarie stat af adertontusen kronor måtte beviljas mot vilkor att sjukhemmets egendom med byggnader öfverlemnades till staten.

Frågan underställdes 1887 års Riksdag genom enskild motion, dervid statsutskottet delade i hufvudsak kongl. medicinalstyrelsens åsigt samt yttrade, att då förslaget innebar, att staten skulle ensam bestrida kostnaderna för ifrågavarande sjukhem, hvars nytta och nödvändighet utskottet erkände, så, enär statens anslag till sjukhemmet endast utgått under vilkor af bidrag från Gefleborgs läns landsting samt den föreslagna förändringen ej borde beslutas, innan frågan blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad, tillstyrkte utskottet, att ett extra anslag af fjortontusen

kronor måtte till sjukhemmet för 1889 utgå, hvilken hemställan blef af Riksdagen bifallen.

De af medicinalstyrelsen anförda skäl för statens öfvertagande af anstalten har emellertid genom den vunna erfarenheten angående anstaltens verksamhet vunnit i styrka. Genom ett noggrant aktgifvande på sjukdomens uppkomst och genom de sjukes internering å anstalten, såvidt detta ansetts nödigt, har de spetälskesjukas antal inom Helsingland nedgått, men nya härdar hafva samtidigt yppats inom andra län. Under åren 1880—1886 utgjorde nemligen från andra än Gefleborgs i anstalten intagne sjuke omkring 20 procent, men har under de senare åren utgjort omkring 50 procent. Kongl. medicinalstyrelsen läser jemväl under år 1895 i skrifvelse till Kongl. Maj:t erinrat om nödvändigheten deraf, att då sjukdomen visat sig genom renlighet och vård samt framför allt genom de sjukes isolering från de friska kunna väsentligt hindras i sin utbredning, framställt förslag till föreskrifter, hvarigenom en större kontroll öfver de spetälske sjuke kunde vinnas, samt vissa kategorier af dylika sjuka, såsom förhållandet är i Norge, kunna intagas för isolering på särskild vårdanstalt; och läser detta förslag vara på Kongl. Maj:ts pröfning beroende.

Att under de senare åren uppmärksamheten i flera länder varit rigtade derpå att genom vidtagande af lämpliga anordningar söka om möjligt hindra att denna svåra sjukdom utbredes, framgår af de konferenser som hållits under förlidet år, dels i spanska provinsen Valencia, dels i Memel och dels i Berlin. Den senare, som organiserats under tyska riksregeringens egid, var sammansatt af delegerade från alla stater jemte ett antal läkare, hade till ändamål att samråda om medlen till spetälskans undertryckande och att om möjligt så formulera de vetenskapliga undersökningsresultaten, att dessa kunde utgöra grundval för vidare åtgärder i lagstiftningsväg och för internationella öfverenskommelser.

Huru frågan än skärskådas, måste man vid sammanfattningen komma till den slutsats, att för vinnande af framgång att begränsa och om möjligt utrota sjukdomen, staten bör öfvertaga ej mindre upp-sigten öfver sjukdomens hämmande i allmänhet än ock vården af före-varande sjukhem i synnerhet.

Då jag emellertid antager, det Riksdagen, enligt sin vid 1888 års Riksdag uttalade mening anser frågan om statens öfvertagande af spetälskesjukhemmet böra af Kongl. Maj:t först pröfvas, innan Riksdagen derom fattar beslut, skall jag icke framställa något yrkande, vare sig att anslaget till sjukhuset måtte uppföras å ordinarie stat eller att

höjning för år 1899 af samma anslag må af Riksdagen beslutas. Men då Gefleborgs läns landsting och direktionen för sjukhemmet under en lång följd af år nödgats tillskjuta, utom det af Riksdagen beviljade anslag, för sjukhemmets uppehållande erforderliga medel, läser det vid nu inträdda förhållande, att i anstalten inrymts ett så stort antal sjuka från andra län än Gefleborgs, hvilka län således äro helt och hållet befriade ifrån något bidrag för de sjuke, som å sjukhemmet erhålla vård, rättvisa och billighet fordra, att, der någon mindre del af den beräknade kostnaden adertontusen kronor för sjukhemmets uppehållande under år 1899 skulle mot förmodan uppstå, denna del, som i allt fall ej kan blifva betydlig, måtte komma landstinget i Gefleborgs län till godo på det sätt, att landstingets bidrag med ett deremot svarande lägre belopp utgår.

På grund af det anförda får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen må besluta,

1:o) att med ändring i denna del af Kongl. Maj:t:s proposition angående statsverkets tillstånd och behof, Riksdagen må anvisa för år 1899 fjortontusen kronor till understöd åt Jerfsö sjukhus för spetälske, under vilkor att Gefleborgs läns landsting dertill för samma år anvisar fyratusen kronor att utgå i den mån sjukhuset deraf är i behof;

2:o) att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande huru vida Jerfsö sjukhus för spetälske, med vilkor att sjukhuset med dertill hörande område på staten öfverlåtes, må af staten öfvertagas och ställas under kongl. medicinalstyrelsens öfverinseende samt till 1899 års Riksdag derom framlägga förslag.

Stockholm den 27 januari 1898.

J. Johnsson.

I motionen instämmer

Julius Centerwall.